

Postsoviètics

Amb Mikhaïl Gorbatxov es va gestar el final de la Unió Soviètica. Les reformes estructurals (la Glàsnost i la Perestroika) van permetre, durant els anys vuitanta, que la gent dels països de l'òrbita russa gaudissin d'unes cotes de llibertat desconegudes. Amb la caiguda definitiva del comunisme, però, va desaparèixer tot un món, i en va sorgir una societat d'una complexitat tan gran que encara avui la majoria d'occidentals som incapaços de comprendre. Ara, però, tenim l'oportunitat d'aproximar-nos-hi en català gràcies a la traducció que Marta Rebón ha fet, per a l'editorial Raig Verd, del llibre Temps de segona mà. La fi de l'home roig, de la Premi Nobel de Literatura 2015, Svetlana Aleksíevitx.

D'un valor literari incontestable, Temps de segona mà és un llibre difícil de classificar. No és una novel·la, ni un assaig, ni un llibre d'entrevistes. Si de cas, és una mena de mosaic polifònic que es pot llegir com una gran novel·la sobre el món postsoviètic. La primera part recull el testimoni dels qui van viure el final de l'URSS: homes i dones educats en la convicció de formar part de la nació més important del món, en l'orgull de viure la història en majúscules, en el fanatisme patriòtic, l'admiració militar, la mitificació dels líders i, per tant, desconcertats davant del canvi que va provocar que, per exemple, un coronel soviètic acabés convertit en un comercial que ven sanitaris,...

Testimonis ressentits, desesperats, carregats de ràbia i, en ben pocs casos, d'esperança. N'hi ha que expliquen amb orgull les glòries del passat. Altres parlen amb vergonya, o por, dels camps stalinistes. Sovint són testimonis d'una generació que va tenir una "infància comunista" i que, poc després, es van haver d'espavilar en la "vida capitalista". És eloqüent el cas d'un vell comunista que diu que "la meua època ha acabat abans que la meua vida". La segona part aborda testimonis posteriors a 1993, quan "mig Rússia volia fer un salt endavant i l'altra meitat, un enrere". Una època de conflictes entre armenis i azerbaidjanesos; de refugiats txetxens o georgians (tots ells, abans, soviètics) a Moscou; de bandes mafioses que controlen l'economia; d'atemptats al metro de Moscou; de cases on, al frigorífic, només hi ha vodka; d'una dictadura encoberta a Bielorússia,... Des del cas d'una jove policia russa morta a Txetxènia (oficialment per suïcidi), fins a la fascinant i escruixidora història d'Elena Razduieva, una mena de Medea russa, que va abandonar marit i fills perquè va enamorar-se d'un condemnat a cadena perpètua que havia comès un crim atroç.

Després de llegir Temps de segona mà, un té la sensació de conèixer una mica millor l'ànima postsoviètica i, fins i tot, de compartir el "sentiment de derrota" que molts, encara avui, conserven.